

MARIANA SZAPUOVÁ
MARTIN NUHLÍČEK
et al.

MEDZI VEDOU
A MORÁLKOU

PERSPEKTÍVY
NATURALIZMU

2017
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-14-0510. Názov projektu: *Veda, spoločnosť, hodnoty: filozofická analýza ich vzájomných väzieb a interakcií.*

Autori

© Mariana Szapuová, Martin Nuhlíček et al.

Vedeckí recenzenti

Prof. Mgr. Mgr. Andrej Démuth, PhD.

Prof. Mgr. Michal Chabada, PhD.

ISBN 978-80-223-4436-4

OBSAH

Predslov.....	5
<i>Mariana Szapuová, Martin Nuhliček:</i> Naturalizmy v súčasných filozofických diskusiách	7
<i>Geert Keil:</i> Naturalizmus a ľudská prirodzenosť	27
<i>Ludger Honnefelder:</i> How Science Addresses ‘Nature’?	63
<i>Eugen Andreanský:</i> Redukcionizmus v naturalistickom a sociálno-konštruktivistickom chápaní vedy	78
<i>Mariana Szapuová:</i> Od naturalizácie epistemológie k jej socializácii: feministická perspektíva	97
<i>Boris Slovinský:</i> Edgar Zilsel – sociálne predpoklady vzniku vedy a pojem zákona vo vede.....	116
<i>Erika Laliková:</i> Formy naturalizmu vo filozofii Gejzu Vámoša.....	130
<i>Adam Greif:</i> Priorities of Scientific Research.....	151

Martin Nuhlíček:

Vysvetlenie hodnoty poznania v naturalistických koncepciách poznania 168

Antonín Dolák:

Metoda introspekce a hodnoty slasti/strasti v kontextu naturalizace filozofie 182

Zlatica Plašienková, Kristína Kmeťová:

K problematike evolučného základu morálky: medzi vedou a filozofiou 192

Radim Bělohrad:

O faktúálním zdůvodnění hodnot a norem 212

Zdeňka Jastrzemska:

Spor o vivisekce: argumenty a společenský kontext 237

Lenka Bohunická:

Princíp autonómie v bioetike a limity jeho platnosti 256

Ivan Buraj:

Prirodzené (biologické) a/alebo politické (sociálne) 269

O autoroch a autorkách 293

PREDSLOV

Problém vzťahu vedy a morálky patrí nepochybne medzi výsostne aktuálne filozofické problémy, najmä z dôvodu dynamického rozvoja vedeckého poznania a technologického využívania jeho výsledkov, ktoré čoraz častejšie zasahujú oblasti, tvoriace hodnotové a morálne priestory dnešného človeka. Zároveň je to problém mimoriadne komplexný a je možné k nemu pristupovať z viacerých filozofických perspektív. Perspektíva, z akej k uvedenej problematike pristupujeme v tejto vedeckej monografii, je perspektíva filozofického naturalizmu, ktorý je v súčasnosti vysoko atraktívny, a to nielen vo filozofii, najmä tým, že sa hlási k prírodným vedám, ktoré pokladá za mieru ľudského poznania. V ostatných dekádach sa do popredia pozornosti dostávajú tiež rôzne podoby konštruktivismu, ktoré intenzívne intervenujú najmä do diskusií o charaktere súčasnej vedy a neraz sú vnímané ako alternatíva voči naturalizmu a scientizmu. Z uvedených dôvodov sme sa rozhodli preskúmať problém vzťahu medzi vedeckým poznaním a hodnotami z perspektívy, ktorú ponúka už niekoľko desaťročí prebiehajúca intenzívna diskusia medzi naturalistickými a sociálno-konštruktivistickými pozíciami. Totiž tak naturalizmus, ako aj sociálny konštruktivismus predstavujú globálne filozofické stratégie, ktoré zasahujú viaceré oblasti teoretickej i praktickej filozofie. Vo filozofii vedy je relevantný najmä metodologický naturalizmus, ktorý sa inšpiruje predovšetkým metódami prírodných vied, v epistemológii zase prebiehajú diskusie o programe tzv. naturalizovanej epistemológie. Naturalistické prístupy sú ostro diskutované aj v etike a metaetike, kde je etický naturalizmus známy na základe kritiky naturalistického omylu. Naturalistické prístupy sa však aplikujú aj na otázky týkajúce sa pôvodu morálnych hodnôt a tiež na témy súvisiace s morálnym či etickým realizmom,

emotivizmom a kognitivizmom, pričom neobchádzajú ani problém vzťahu medzi morálnymi hodnotami a vedou.

V predkladanej vedeckej monografii ponúkame doterajšie výsledky výskumu širšieho komplexu otázok týkajúcich sa vzájomných vzťahov a interakcií medzi vedou a hodnotami. Tento výskum bol realizovaný v rámci výskumného projektu *Veda, spoločnosť a hodnoty: filozofická analýza ich vzájomných väzieb a interakcií*, podporeného Agentúrou na podporu výskumu a vývoja.

Hlavným cieľom autorského kolektívu je preskúmať a kriticky reflektovať naturalistické a konštruktivistické trendy v súčasnej i minulej filozofii s osobitným zreteľom na prístupy k poznaniu, vede a morálke, ako aj na vzájomné vzťahy medzi týmito prístupmi.

Okrem vedeckých štúdií členov nášho riešiteľského tímu ponúkame aj state našich zahraničných spolupracovníkov. Je pre nás čťou i potešením, že o náš výskumný projekt a o výsledky bádania členov riešiteľského tímu prejavili záujem aj viacerí zahraniční a domáci odborníci, s ktorými sme v rámci riešenia projektu rozvinuli spoluprácu, a ktorí sa autorsky podieľajú na tejto publikácii. Za spoluprácu ďakujeme prof. Dr. Ludgerovi Honnefelderovi z Univerzity v Bonne, prof. Dr. Geertovi Keilovi z Humboldtovej univerzity v Berlíne, PhDr. Antonínovi Dolákovi, PhD. z Katedry filozofie Filozofickej fakulty Ostravskej univerzity a prof. PhDr. Eugenovi Andreanskému, PhD. z Katedry filozofie a dejín filozofie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach. Mgr. Radimovi Bělohradovi, PhD. a Ing. Mgr. Zdeňke Jastrzemskej, PhD. z Katedry filozofie Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne ďakujeme aj za aktívne podieľanie sa na realizácii projektových *Workshopov o vede a etike*. Ich analýzy vzťahov medzi vedeckým poznáním a morálkou nájde čitateľ v tejto publikácii.

Naše poďakovanie patrí aj obidvom vedeckým recenzentom, prof. Mgr. Mgr. Andrejovi Démuthovi, PhD. a prof. Mgr. Michalovi Chabadovi, PhD.

Mariana Szapuová, Martin Nuhlíček